

Basisondersteuning in SWV PO3002

In het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Roosendaal-Moerdijk e.o. (30.02) werken de besturen van primair onderwijs en speciaal onderwijs samen binnen het kader van de wet op Passend Onderwijs. Die wet houdt o.a. in dat de besturen gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor:

- a. het niveau van basisondersteuning dat de scholen bieden;
- b. hoe passend onderwijs in regio Roosendaal-Moerdijk gerealiseerd wordt;
- c. hoe het geld voor de extra ondersteuning verdeeld en besteed wordt;
- d. hoe de ondersteuning voor leerlingen in het reguliere onderwijs toe wordt gewezen;
- e. hoe de verwijzing naar het speciaal onderwijs verloopt;
- f. hoe ouders worden geïnformeerd over de manier waarop de ondersteuning voor leerlingen is ingericht.

Ten aanzien van de basisondersteuning is in het Ondersteuningsplan 2015-2019 de volgende doelstelling opgenomen:

Het realiseren van een brede basisondersteuning op alle scholen in het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de principes van het handelingsgericht werken. Een versterkte basisondersteuning op de reguliere scholen voor basisonderwijs in het samenwerkingsverband betekent dat de inspectiecriteria 6, 7 en 8 minimaal op niveau 3 zijn. Dit niveau van basisondersteuning veronderstelt dat elke school in staat is tot preventieve en curatieve interventies. In de komende planperiode wordt gestreefd naar een compacte, maar heldere beschrijving van die basisondersteuning in termen van leerkrachtgedrag.

Doel van deze notitie is om te komen tot de in de slotalinea van deze doelstelling opgenomen 'compacte, maar heldere beschrijving van die basisondersteuning in termen van leerkrachtgedrag'.

Wat verstaan we onder basisondersteuning?

De basisondersteuning zijn alle pedagogisch-didactische handelingen gericht op het bereiken van de doelen van het basisonderwijs. Scholen bereiken die doelen door te werken met groepen leerlingen onder begeleiding van een leerkracht. De scholen die behoren tot het samenwerkingsverband werken vanuit de uitgangspunten van handelingsgericht werken.

Hierin is een aantal niveaus te onderscheiden:

1. handelingsgericht werken in de groep: signalering door de leerkracht, in de groepsbespreking met de IB en in de reguliere oudergesprekken;
2. aanvullende ondersteuning in de groep/school: de leerkracht wordt ondersteund vanuit de ondersteuningsstructuur van de school (door intern begeleider en/of gespecialiseerde leerkracht) in structurele leerlingbesprekingen, waarbij ouders worden betrokken;
- 3: aanvullende ondersteuning in de groep/school: binnen de school dan wel binnen het schoolbestuur wordt extra ondersteuning ingezet door een ondersteuningsteam van de school of het schoolbestuur inclusief opstellen ontwikkelingsperspectiefplan (OPP).

Van elke school wordt verwacht dat zij op deze drie niveaus gerichte acties kunnen ondernemen om het leren van de leerling te bevorderen.

Wanneer de onderwijsbehoefte van de leerling verder reikt dan datgene wat binnen de basisondersteuning wordt aangeboden, kan de school een beroep doen op extra ondersteuning. Deze extra ondersteuning kan schoolnabij aangeboden worden door middel van een arrangement of kan er ook uit bestaan dat een leerling, al dan niet tijdelijk, wordt overgeplaatst naar een school voor speciaal (basis)onderwijs.

Referentiekader

In het Referentiekader passend onderwijs is vastgelegd uit welke vier onderdelen de basisondersteuning is opgebouwd. Basisondersteuning is een rijker begrip dan basiskwaliteit en omvat de volgende aspecten:

1. *Basiskwaliteit*
Dit verwijst naar de minimale onderwijskwaliteit die gemeten wordt door het toezichtkader van de inspectie van het onderwijs. Scholen die onder het basistoezicht van de inspectie van het onderwijs vallen, hebben hun basiskwaliteit op orde (inspectieoordeel voldoende).
2. *Planmatig werken*
Dit gaat onder andere over de manier waarop de school nagaat welke onderwijsbehoefte leerlingen hebben, daarop een passend onderwijsaanbod organiseren en dat evalueren.
3. *Preventieve en licht ondersteunende interventies*
Hierbij kan worden gedacht aan een ondersteuning voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (zoals bijvoorbeeld leesproblemen/dyslexie of bijv. problematisch gedrag).
4. *Onderwijsondersteuningstructuur*
Dit verwijst naar de manier waarop de school de ondersteuning heeft georganiseerd en met andere organisaties en specialisten samenwerkt.

Duidelijke kaders

Voor alle betrokkenen bij leerlingen met een specifieke ondersteuningsbehoefte is het van groot belang om duidelijkheid te hebben over de afspraken die binnen het samenwerkingsverband zijn gemaakt over de inzet van ondersteuning, de verantwoordelijkheid van betrokken partijen en de bekostiging van de noodzakelijke ondersteuning.

Daarvoor is nodig dat de beschrijving van de basisondersteuning, bestaande uit een deel dat de scholen op eigen kracht moeten leveren en het deel dat de school met behulp van de pool van het eigen deskundigen netwerk levert, zo concreet mogelijk moet zijn.

Concrete beschrijving hiervan maakt helder voor schoolbesturen voor welke ondersteuning zij zelf verantwoordelijk zijn, al dan niet met inschakeling van expertise van buiten de school (binnen het eigen bestuur).

Dit laatste is van belang omdat bij een ondersteuningsbehoefte die de basisondersteuning te boven gaat een beroep wordt op de collectieve middelen van het samenwerkingsverband.

Daarnaast moet het voor ouders duidelijk zijn waarop zij voor hun kind binnen de basisondersteuning aanspraak kunnen maken (met de daarbij behorende rechtsbescherming).

In deze notitie wordt ingegaan op de vier genoemde aspecten uit het referentiekader en wat dit betekent voor de scholen van het SWV Passend onderwijs Roosendaal-Moerdijk e.o. (PO3002).

Basiskwaliteit

De inspectie hanteert bij het beoordelen van scholen op diverse indicatoren (waaronder zorgindicatoren) per indicator een vierpuntsschaal: 1=zwak; 2=voldoende; 3=goed; 4=excellent

Uitgaande van deze indeling moet elke school daarbij vanaf 1 augustus 2014 een basisarrangement toegekend hebben gekregen en, een volwaardige ‘voldoende’, minstens een 2 halen op alle zorgindicatoren (hoewel de inspectie ruimte laat om op subonderdelen een onvoldoende te halen, mits die op andere onderdelen wordt gecompenseerd). Het is aan de inspectie om een oordeel te vellen over de verschillende indicatoren.

Indicatoren Toezichtskader Inspectie		1	2	3	4
1.1	De resultaten van de leerlingen aan het eind van de basisschool liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.				
1.2	De resultaten van de leerlingen voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde tijdens de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.				
1.4	Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ontwikkelen zich naar hun mogelijkheden.				
6.1	De leraren stemmen de aangeboden leerinhouden af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.				
6.2	De leraren stemmen de instructie af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.				
6.3	De leraren stemmen de verwerkingsopdrachten af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.				
6.4	De leraren stemmen de onderwijstijd af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.				
7.1	De school gebruikt een samenhangend systeem genormeerde instrumenten en procedures voor het volgen van de prestaties en de ontwikkeling van de leerlingen.				
7.2	De leraren volgen en analyseren systematisch de voortgang in ontwikkeling van de leerlingen.				
7.3	Voor SBO: De school stelt bij plaatsing voor iedere leerling een ontwikkelingsperspectief vast.				
7.4	Voor SBO: De school volgt of de leerlingen zich ontwikkelen conform het ontwikkelingsperspectief en maakt naar aanleiding hiervan beredeneerde keuzes.				
8.1	De school signaleert vroegtijdig welke leerlingen zorg nodig hebben.				
8.2	Op basis van een analyse van de verzamelde gegevens bepaalt de school de aard van				

	de zorg voor de zorgleerlingen.					
8.3	De school voert de zorg planmatig uit.					
8.4	De school evalueert regelmatig de effecten van de zorg.					
8.5	De school zoekt de structurele samenwerking met ketenpartners waar noodzakelijke interventies op leerlingniveau haar eigen kerntaak overschrijden.					
9.1	De school heeft inzicht in de onderwijsbehoeften van haar leerling populatie.					
9.2	De school evalueert jaarlijks de resultaten van de leerlingen.					
9.3	De school evalueert regelmatig het leerproces.					
9.4	De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.					
9.5	De school borgt de kwaliteit van het onderwijsleerproces.					
9.6	De school verantwoordt zich aan belanghebbenden over de gerealiseerde onderwijskwaliteit.					

Handelingsgericht werken

Het aspect 'planmatig werken' wordt in beginsel ingevuld door de indicatoren uit het toezichtkader van de inspectie, vermeld onder Basiskwaliteit. In aanvulling op de standaarden uit het toezichtkader zijn aanvullende indicatoren voor handelingsgericht werken in lijn met de intenties van passend onderwijs toegevoegd. Handelingsgericht werken is immers een belangrijke basis voor effectieve ondersteuningstoewijzing. Voor de beoordeling van handelingsgericht werken binnen de school worden de indicatoren in het schoolondersteuningsprofiel gebruikt. Op deze indicatoren moet minimaal niveau 2 worden gescoord. Van alle basisscholen van het samenwerkingsverband wordt verwacht dat zij handelingsgericht werken.

Voor het kunnen beoordelen of de scholen in het samenwerkingsverband voldoen aan deze standaarden voor handelingsgericht werken, kan het schoolondersteuningsprofiel ingezet. In tegenstelling tot de indicatoren uit het toezichtkader (zie hierboven) ontbreken bij deze indicatoren overigens vastgestelde criteria om een exacte score te kunnen bepalen. Hierbij wordt er van uitgegaan dat alle scholen werken volgens de principes van HGW :

1. Onderwijsbehoeften van de leerlingen centraal stellen.
2. Afstemming en wisselwerking tussen kind en zijn omgeving: de groep, de leerkracht, de school en de ouders.
3. De leerkracht doet ertoe. Hij kan afstemmen op de verschillen tussen de leerlingen en zo het onderwijs passend maken.
4. Positieve aspecten zijn van groot belang; niet van het kind, maar ook van de leerkracht, de groep, de school en de ouders.
5. Constructieve samenwerking tussen school en ouders.
6. Doelgericht werken.
7. De werkwijze van school is systematisch en transparant; er zijn duidelijke afspraken over wie wat doet en wanneer.

De realisatie van de basisondersteuning, en dus van handelingsgericht werken, dient onderdeel te zijn van een jaarlijkse evaluatie.

In de onderstaande schema's worden de indicatoren van handelingsgericht werken nader uitgewerkt.

Indicatoren handelingsgericht werken:

1. Algemene preventieve ondersteuning in de groep	1	2	3	4
1. Leerkrachten werken samen met hun leerlingen. Ze betrekken hen bij de analyse, formuleren samen doelen en benutten de ideeën en oplossingen van leerlingen.				
2. Leerkrachten verkennen en benoemen de onderwijsbehoeften van leerlingen door o.a. observatie, gesprekken en het analyseren van toetsen.				
3. Leerkrachten bekijken en bespreken de wisselwerking tussen de leerling, de leerkracht, de groep en de leerstof om de onderwijsbehoeften te begrijpen en daarop af te stemmen.				
4. Leerkrachten werken samen met de ouders. Ze betrekken hen als ervaringsdeskundige en partner bij de analyse en de situatie en het bedenken en uitvoeren van de aanpak.				
5. Leerkrachten benoemen hoge, reële SMARTI-doelen voor de lange (einde schooljaar) en voor de korte (tussendoelen) termijn. Deze doelen worden gecommuniceerd en geëvalueerd met leerlingen, ouders en collega's.				
6. Leerkrachten werken met een groepsplan waarin ze de doelen en de aanpak voor de groep, subgroepjes en mogelijk een individuele leerling beschrijven.				

2. Aanvullende ondersteuning in de groep	1	2	3	4
1. Leerkrachten signaleren op basis van de verzamelde gegevens vroegtijdig leerlingen die in het groepsoverzicht de komende periode extra instructie, ondersteuning en/of begeleiding nodig hebben om de gestelde doelen te bereiken.				
2. Leerkrachten signaleren leerlingen qua gedrag, sociaal-emotionele ontwikkeling en werkhouding extra aandacht nodig hebben.				
3. Leerkrachten maken bij het signaleren van leerlingen gebruik van standaarden, criteria en ijkpunten die in school afgesproken zijn ten aanzien van de (leer)ontwikkeling van leerlingen.				
4. Leerkrachten zijn zich bewust van de grote invloed die zij op de ontwikkeling van hun leerlingen hebben.				
5. Leerkrachten reflecteren op hun eigen rol en het effect van hun gedrag op dat van leerlingen, ouders, collega's.				
6. Tijdens de uitvoering van groepsplannen vinden regelmatig klassenbezoeken plaats door de intern begeleider/leidinggevende, teneinde zicht te hebben op en/of de leerkrachten te begeleiden bij het doelgericht uitvoeren van het groepsplan en bij het afstemmen van hun instructie, aanbod, onderwijstijd en klassenmanagement op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.				

3. Aanvullende ondersteuning in overleg met de IB'er	1	2	3	4
1. Leerkrachten bespreken tenminste drie keer per jaar hun vragen betreffende het opstellen, uitvoeren en realiseren van hun groepsplannen met de intern begeleider (groepsbespreking)				

2. Leerkrachten stellen (incidenteel) als een leerling een bijzonder aanbod nodig heeft dat zich niet laat specificeren in een groepsplan, doelgericht een (tijdelijk) incidenteel handelingsplan op. Ouders en leerling zijn betrokken bij het opstellen en evalueren van het plan				
3. Tijdens de groepsbespreking worden, indien nodig, leerlingen tijdig aangemeld voor de leerlingbespreking. Het betreft onder meer leerlingen die (herhaald) onvoldoende profiteren van de extra ondersteuning die zij ontvangen hebben, leerlingen met vragen over hun ontwikkelingsperspectief en specifieke onderwijsbehoeften, leerlingen met vermoeden van ernstige problematiek of stoornis of vermoedens van problematiek in de thuis- of buurtsituatie				
4. Voorafgaand aan de leerlingbespreking vindt een gesprek met de ouders plaats en worden hun verwachtingen en vragen in kaart gebracht				
5. In de leerlingbespreking zijn tenminste de intern begeleider en leerkracht aanwezig, de begeleidingsvraag van de leraar staat centraal. De bespreking is gericht op het handelen van de leraar. Daarnaast kan -afhankelijk van bevindingen- een leerlingbespreking worden georganiseerd met ouders, leerkracht, IB en evt. externen.				
6. Na afloop van de leerlingbespreking vindt (indien aan de orde) een gesprek plaats met de ouders over wat de bevindingen zijn, welke besluiten en afspraken gemaakt zijn en op welke wijze school en ouders kunnen samenwerken				

4. Schoolnabije ondersteuning/Collegiaal netwerk/ondersteuningsteam Inzet generalistische ondersteuning, specialistische ondersteuning	1	2	3	4
1. De school werkt structureel samen met externe partners in onderwijs en zorg (waaronder generalistische ondersteuning, onderwijsspecialisten, de jeugdprofessional) ten aanzien van de ondersteuning van leerling, leerkracht, ouders en school				
2. In het ondersteuningsteam wordt, indien nodig, de expertise van deze partners ingeroepen om de vraag van een leerling, leerkracht en/of ouders te kunnen beantwoorden				
3. Het ontwikkelingsperspectief van de leerling wordt (indien nodig) in het ondersteuningsteam vastgesteld of gevolgd en nagegaan hoe de leerkracht in een groepsplan en/of individueel handelingsplan hieraan tegemoet komt				
4. Ouders geven toestemming voor bespreking van hun kind in het ondersteuningsteam				
5. Ouders zijn uitgenodigd voor deelname aan het ondersteuningsteam en ondertekenen het verslag van dit overleg				

Handelingsgericht werken in de school - Algemeen	1	2	3	4
1. De onderwijs- en begeleidingsstructuur is voor iedereen duidelijk. Er zijn heldere afspraken over wie wat doet, waarom, waar, hoe en wanneer				
2. Alle teamleden zoeken, benoemen en benutten de sterke kanten en interesses van de leerlingen, de leerkrachten, de ouders en het schoolteam				
3. Alle teamleden zijn open naar collega's, leerlingen en ouders over het werk dat gedaan wordt of is. Motieven en opvattingen worden daarbij inzichtelijk gemaakt				

4. Leerkrachten krijgen de mogelijkheid om competenties te ontwikkelen gericht op uitvoering van het handelingsgericht werken met groepsplannen gekoppeld aan het opbrengstgericht werken en worden hierin gestimuleerd en gefaciliteerd				
5. De school heeft inzicht in de onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie				
6. De school evalueert regelmatig de resultaten van externe interventies op het gebied van leerling- en leerkrachtbegeleiding				

Onderwijsondersteuningsstructuur

Dit aspect van de autonome ondersteuning betreft de inrichting van de ondersteuningsstructuur op de basisschool. In dit kader wordt aangegeven welke expertise er op de scholen aanwezig en/of beschikbaar is, hoe deze wordt ingezet ten behoeve van het arrangeren in de school en hoe deze zichtbaar wordt in de onderwijsorganisatie van de school. De leidraad voor de op alle scholen aanwezige ondersteuningsstructuur is de route van ondersteuningstoewijzing binnen het samenwerkingsverband.

Voor wat betreft het 'aanbod' binnen de autonome ondersteuning beperken we ons tot de afspraak dat iedere school in staat moet zijn om op handelingsgerichte wijze gesignaleerde ondersteuningsbehoefte(n) van een leerling om te zetten in een (voorstel voor een) passend arrangement. Om aan deze afspraak te kunnen voldoen, zijn op de scholen een aantal basisvoorwaarden met betrekking tot het school- en ondersteuningsteam vereist.

a) schoolteam

1. De allereerste voorwaarde is dat de school in staat is te signaleren dat een leerling zich niet ontwikkelt naar vermogen en dit met behulp van HGW te vertalen naar concrete ondersteuningsbehoeften. Om dit in praktijk te brengen, zullen scholen daarom altijd volgens de principes van HGW moeten werken. Middels groepsbesprekingen, leerlingbesprekingen en klassenbezoeken kan samen nagegaan worden wat een leerling nodig heeft. Ouders worden vanaf het begin betrokken bij dit proces van handelingsgericht arrangeren. Dit zorgt ervoor dat er op basis van een groepsplan kan worden bepaald wat een leerling extra nodig heeft. Tevens impliceert het dat ouders worden betrokken in alle stappen van het proces.

2. Een tweede voorwaarde is dat de school beschikt over goede/competente leerkrachten en intern begeleider. Kenmerken van een goede leerkracht zijn onder andere dat deze in staat is te reflecteren op het eigen handelen en de benodigde handelingen kan internaliseren. Op die manier kan de leerkracht systematisch en professioneel inspelen op gesignaleerde ondersteuningsbehoeften, eventueel met externe ondersteuning. Hiernaast heeft de leerkracht gedegen kennis van leerstrategieën en leerlijnen en is hij in staat een veilige leeromgeving te bieden. De eisen die gesteld worden aan de intern begeleider zijn bij elk deelnemend schoolbestuur vastgelegd in een competentieprofiel.

b) ondersteuningsteam (collegiaal netwerk)

Indien leerkracht en intern begeleider beide handelingsverleggen blijven, kan elke school, indien deze deel uit maakt van een bovenschools netwerk, de hulp invoeren van de begeleiding, de onderwijsspecialist en de jeugd- en gezinswerker bij het eigen ondersteuningsteam op school. Dit team, waarin de school samenwerkt met ouders en met deskundigen uit het collegiale netwerk, bestaat in de basis uit leerkracht, intern begeleider, een onderwijsspecialist en een jeugd- en gezinswerker. De onderwijsspecialist wordt bekostigd door het swv, de jeugd- en gezinswerker wordt bekostigd door de gemeente. Het ondersteuningsteam is, samen met het collegiale netwerk, in staat om op adequate wijze een passend arrangement of plek te arrangeren voor alle leerlingen en draagt daarmee wezenlijk bij aan de (versterking van) de ondersteuningsstructuur van de school.

Over de taken en competenties van de onderwijsspecialist zijn afspraken gemaakt binnen het samenwerkingsverband. Over de taken en competenties van de jeugd- en gezinswerker worden in het OOGO afspraken gemaakt met de gemeenten, die onder andere verantwoordelijk zijn voor de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's). Een goede taakverdeling en afstemming tussen onderwijs en zorg is heel wenselijk. Als thuis hulp nodig is, merkt een leerkracht dat vaak als eerste aan een kind en/of de ouders. De school moet dat signaal snel kunnen doorgeven aan een professional die de hulp aan de gezinskant goed kan organiseren.

c) ontwikkelingsperspectief

Iedere school moet in staat zijn, eventueel met behulp van het collegiaal netwerk, een ontwikkelingsperspectief (OPP) op te stellen. In het kader van passend onderwijs is een aantal wijzigingen in de Wet op het primair onderwijs opgenomen die betrekking hebben op het werken met een OPP.

Op basis van de huidige regelgeving is het opstellen van een OPP verplicht voor **alle** leerlingen die extra ondersteuning vanuit het samenwerkingsverband krijgen. Voor ondersteuning die binnen de basisondersteuning van de school valt, is het opstellen van een OPP dus niet verplicht.

De verplichte onderdelen van het ontwikkelingsperspectief zijn:

- de verwachte uitstroombestemming van de leerling (type vo of uitstrooprofiel vso);
- de onderbouwing van de verwachte uitstroombestemming van de leerling. De onderbouwing bevat in elk geval een weergave van de belemmerende en bevorderende factoren die van invloed zijn op het onderwijs aan de leerling;
- een beschrijving van de te bieden ondersteuning en begeleiding en – indien aan de orde – de afwijkingen van het (reguliere) onderwijsprogramma.

De school is verplicht om binnen zes weken na inschrijving van een leerling die extra ondersteuning uit het samenwerkingsverband krijgt, het OPP vast te stellen. De verplichting om een individueel handelingsplan op te stellen komt door het OPP te vervallen. Bij het werken met een OPP is een goede voortgangsregistratie vereist. Ten minste jaarlijks evalueert de school met de ouders het OPP. Mede op basis van deze evaluatie neemt de school, indien nodig, extra maatregelen om de leerling op koers te houden richting de uitstroombestemming of stelt de school het OPP bij.

Verder is het wenselijk om een OPP op te stellen bij leerlingen waarvan uitstroom op het niveau van groep 8 niet haalbaar lijkt en/of die als gevolg van extra ondersteuningsvragen (leren, werkhouding, sociaal-emotioneel functioneren) de vooraf gestelde doelen herhaaldelijk niet behalen (cognitief, sociaal-emotioneel of anderszins). Bij jonge leerlingen vormt het reguliere aanbod altijd de basis,

aangezien hun ontwikkeling nog grillig verloopt. Het uitgangspunt is: eerst intensiveren (intensievere begeleiding), dan compenseren (hulpmiddelen aanbieden), dan dispensereren (eindoelen bijstellen).

d. schoolnabije ondersteuning (preventieve en licht curatieve interventies)

Dit aspect van de basisondersteuning is gericht op de ondersteuningsmogelijkheden die de school biedt, al dan niet in samenwerking met de partners. Feitelijk gaat het hier vaak om voorwaarden, bijvoorbeeld in de sfeer van protocollen (zie bijvoorbeeld dyslexie). Daarnaast bestaan de ondersteuningsmogelijkheden vanuit het netwerk uit: generalistische ondersteuning waaronder de inzet van licht ambulante hulp, het gebruik van bovenschoolse expertisecentra en de mogelijkheid om een beroep te doen op specialistische ondersteuning; intensief ambulant aanbod.

interventies	afspraken in het kader van basisondersteuning
Vroegtijdige signalering van leer-, opgroei- en opvoedproblemen	Vroegtijdige signalering vereist de aanwezigheid van handelingsgerichte diagnostische expertise en kan al dan niet in samenwerking met ketenpartners worden georganiseerd (onderwijsgerelateerde problematiek door inzet SBD middelen, andere problematiek via gemeenten)
Een afgestemd aanbod voor leerlingen op het gebied van rekenen en lezen	Op elke basisschool en school voor speciaal basisonderwijs wordt gehandeld volgens de protocollen zoals die door het Expertisecentrum Nederlands en NVORWO, in opdracht van OCW, zijn ontwikkeld: <ul style="list-style-type: none"> • protocol dyslexie groep 1 en 2 (2010) • protocol dyslexie groep 3 (2011) • protocol dyslexie groep 4 (2011) • protocol leesproblemen en dyslexie groep 5 t/m 8 (2011) • protocol Ernstige Reken en Wiskunde problemen /Dyscalculie (2011)
Een afgestemd aanbod voor leerlingen met meer of minder dan gemiddelde intelligentie	De leraar moet om kunnen gaan met verschillen tussen leerlingen en zelf de extra ondersteuning kunnen bieden bij basisvakken en lichte gedragsproblemen. Daarbij uitgaande van: <ul style="list-style-type: none"> • de zeven uitgangspunten van HGW • in staat zijn om inhoud te geven aan onderwijsbehoeften van de leerling • doelen kunnen stellen • kennis van leerstrategieën • kennis van leerlijnen • bieden van een veilige leeromgeving <p>De school kan een ontwikkelingsperspectief opstellen</p>
Toegankelijk schoolgebouw met aangepaste werk- en instructieruimtes en hulpmiddelen	Vooralsnog is het uitgangspunt de bestaande Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs. Om te komen tot meer passende huisvesting voor passend onderwijs biedt de huidige wet en regelgeving geen directe oplossingen. De VNG en de PO-Raad hebben aangekondigd te zullen nagaan in hoeverre een gezamenlijke handreiking kan worden samengesteld, om besturen en gemeente op dit punt houvast te bieden.
aanpak gericht op sociale veiligheid en voorkomen van gedragsproblemen en een protocol voor medische handelingen, alsmede de zorg voor een veilig schoolklimaat	Elke school werkt tenminste met de volgende protocollen: <ul style="list-style-type: none"> • pestprotocol • meldcode kindermishandeling • een protocol voor incidentenregistratie • een aanpak ter voorkoming van gedragsproblemen • beleid hoogbegaafde leerlingen • risico inventarisaties

- protocol voor onderwijsondersteuning voor zieke leerlingen
- protocol voor medische handelingen
- protocol voor overlijden/rouwverwerking
- afwezigheidsregistratie en “handreiking ter voorkomen schoolverzuim en thuiszitters”

Voor zover er protocollen op landelijk niveau beschikbaar zijn, in ieder geval de meldcode kindermishandeling en de risicoinventarisaties, wordt gewerkt met deze landelijke protocollen.

Afspraken in het kader van de basisondersteuning, gerelateerd aan leerlingkenmerken

Aan de hand van de mogelijke leerlingkenmerken en de daaraan gerelateerde ondersteuningsvragen, heeft de projectgroep onderzocht welke afspraken daarover al dan niet in het kader van de basisondersteuning zouden kunnen worden gemaakt.

leerlingenkenmerken	Ondersteuningsvragen
1) leer- en ontwikkelingskenmerken	intellectuele ondersteuningsvragen, leerachterstand, ontwikkelingsvragen, taalhulpvragen en ontwikkelingsvoorsprong
Afspraken basisondersteuning	Deze ondersteuningsvragen horen bij uitstek binnen de basisondersteuning, al dan niet met inschakeling van externe expertise. Dyslexie valt binnen de basisondersteuning. Dit geldt niet voor taalontwikkelingsstoornissen.
2) fysieke en medische kenmerken	ondersteuningsvragen met betrekking tot het gehoor, gezicht, spraak, motorische problemen en anders (epilepsie, Downsyndroom etc).
Afspraken basisondersteuning	Over deze ondersteuningsvragen worden geen algemeen geldende afspraken gemaakt in het kader van de basisondersteuning. Het gaat hier om een specifieke problematiek in veel gradaties. Soms zijn deze leerlingen aangewezen op het speciaal onderwijs.
3) sociaal-emotionele kenmerken	ondersteuningsvragen met betrekking tot (faal)angst, teruggetrokkenheid, zelfvertrouwen, weerbaarheid, positie in de groep en contactname (moeite met maken en houden van contact, in het invoelen van emoties e.d.);
Afspraken basisondersteuning	Voor zover het gaat om leerlingenkenmerken zoals ADHD of behorend tot het autismespectrum (inclusief pdd-nos en Asperger) is het uitgangspunt dat de school, met inschakeling van de onderwijspecialist, in staat kan worden geacht: <ul style="list-style-type: none"> - deze problematieken te kunnen signaleren; - een aanpak voor deze leerlingen te kunnen opstellen; - een veilig klimaat voor deze leerlingen te kunnen bieden. Bovenstaande geldt voor zover de school denkt de betreffende leerling zelf de benodigde ondersteuning te kunnen bieden, gefaciliteerd door het SWV. <p>Het gaat hierbij om enkelvoudige problematieken. Meervoudige problematieken vallen er buiten. Ook over psychiatrische problematiek (bijv. angststoornissen) worden geen afspraken in het kader van de basisondersteuning gemaakt.</p>
4) gedragsmatige kenmerken	gedragshulpvragen kunnen betrekking hebben op overactief, impulsief, naar binnen gericht en naar buiten gericht gedrag
Afspraken basisondersteuning	Over deze problematiek worden geen algemeen geldende afspraken in het kader van de basisondersteuning gemaakt.
5) werkhouding	ondersteuningsvragen m.b.t. zelfstandig werken, structureren, zelfstandig begrijpen, doorzetten e.d.
Afspraken basisondersteuning	Deze ondersteuningsvragen horen bij uitstek binnen de basisondersteuning.
6) problematische thuissituatie	onderstimulering, pedagogische verwaarlozing en overbescherming
Afspraken basisondersteuning	Van belang is dat alle scholen in staat zijn deze kenmerken te signaleren. Het verdere traject voor de betreffende leerling zal in nauw overleg met de jeugdprofessional moeten worden opgepakt.